

, expressions

cultura@setmanaridirecta.info

El llegat dels Angelets de la Terra

La Comissió 350 Anys denuncia les conseqüències del Tractat dels Pirineus, amb què Espanya i França van repartir-se els territoris catalans l'any 1659

Blanca Balanya
expressions@setmanaridirecta.info

El 17 de novembre de 1659, a l'illa dels Faisans (Baix Bidasoa), Felip IV i Lluís XIV van oficialitzar la signatura del Tractat dels Pirineus, que va posar fi -juntament amb la Pau de Westfàlia- a la Guerra dels Trenta Anys entre les monarquies absolutes francesa i hispànica. Aquest tractat dibuixava les noves fronteres d'Europa i estipulava la partició dels territoris de la Corona d'Aragó -fins llavors integrats sota el reialme dels Habsburg de Felip IV- entre els regnes d'Espanya i França. Els estats espanyol i francès van fer passar la geografia física per sobre de la geografia humana i van ignorar la realitat lingüística i cultural que unia les comarques del Rosselló amb els territoris germans al sud de la serralada pirinenca: "Els Pirineus, que comunament sempre han estat tinguts com a divisió de les Espanyes i de les Gàl·lies, que també siguin, d'aquí en endavant, la divisió dels mateixos regnes...".

Aquest 2009 es compleixen 350 anys del Tractat dels Pirineus i un seguit d'entitats socials i polítiques de la Catalunya Nord -agrupades sota la Comissió 350 Anys- impulsen un seguit d'activitats de divulgació i reivindicatives per commemorar-ho durant el mes de novembre. El dia 7 de novembre, data que té un component reivindicatiu a la Catalunya Nord, la Comissió 350 Anys ha convocat una

Amb la signatura del Tractat dels Pirineus (1659) les comarques catalanes del nord dels Pirineus van ser annexionades per França

manifestació sota el lema 350 anys de resistència. *Esborrem el Tractat dels Pirineus*, a més d'una fira d'entitats i un concert amb els grups Al Tall, Allioi Clash (combo entre Pirat's Sound Sistema i els occitans Mauresca Fracas Dub) i Raph Dumas & The Primaveraes. Els actes del 7 de novembre també suposaran la clausura de l'edició d'enguany del Correllengu (vegeu desglossament).

Les conseqüències del Tractat

El Tractat dels Pirineus estipulava que s'havien de conservar les institucions catalanes al nord dels Pirineus, però aquesta part no va ser respectada pels francesos. Un any després del Tractat, les institucions catalanes van ser dissoltes i, pel que fa a la llengua, el real decret francès del 2 d'abril de 1700 va prohibir l'ús del català als actes oficials de qualsevol tipus. Des d'aleshores, el francès continua essent l'única llengua oficial i l'única que s'utilitza en l'ensenyament públic. Els territoris de la Catalunya del Nord annexionats a França pel tractat (el Rosselló, el Conflent, el Vallespir, mitja Cerdanya i el Capcir) han romàs sota domini francès des d'aleshores.

El Tractat dels Pirineus va canviar totalment la història de la Catalunya Nord. La historiadora Eva Serra explica que "de país manufacturer, va passar a ser exclusivament agrari. Perpinyà va passar de ser la segona ciutat de Catalunya a ser una vila d'un racó de món. La religió es va convertir en el signe d'identitat més enllà de la religió pròpiament dita, mentre altres característiques importants catalanes -com molts drets polítics- van desaparèixer". Segons Serra, "un espai tant petit no podia funcionar sense nous lligams econòmics i culturals, que van tendir a desplaçar-se cap al nord. No és

gens estrany que el pintor Rigau esdevingués Rigaud, nord enllà". Serra fa referència al pintor rossellonès Jacint Rigau-Ros i Serra, nascut a Perpinyà abans de la signatura del Tractat i que, amb el temps, esdevingué el principal retratista de la cort de Lluís XIV. Això sí, signant com a Hyacinthe Rigaud. "Les classes benestants van tendir a afrancesar-se amb una certa rapidesa, una o dues generacions. El poble pla es mantingué molt de temps català en termes complets i lingüístics".

La resistència popular

El Tractat dels Pirineus va topar, durant els primers anys de la seva implantació, amb una resistència armada de caràcter popular promoguda pels pagesos del comtat del Rosselló, el que es va conèixer com la Revolta dels Angelets de la Terra. Les causes de l'aixecament armat tenen l'origen en un impost sobre la sal promulgat per les forces ocupants franceses l'any 1661. Aquest fet, contrari a les constitucions del Rosselló, va provocar dues revoltes: una entre 1667 i 1668 i l'altra entre 1670 i 1674.

Els Angelets de la Terra, constituïts en moviment guerriller, van ser liderats per Josep de Trinxeria. Aquest pagès de Prats de Molló va dirigir les accions armades contra els funciona-

ris francesos i contra les tropes dirigides per Francesc de Segarra, col·laboracionista de la monarquia francesa. Trinxeria va obtenir algunes victòries importants, com les captures de les ciutats d'Arles i Ceret, que van provocar l'entrada, el 1673, d'una columna de l'exèrcit francès formada per 3.000 homes i 1.000 soldats a cavall, fins a l'altra banda de la nova frontera. L'exèrcit francès va acabar amb la rebel·lió i va derrotar l'ofensiva catalana el 1674.

La revolta dels Angelets va perdre gairebé totes les opcions de victòria amb la signatura del Tractat de Nimega (1678), a través del qual la monarquia francesa renuncià al seu projecte de bescanviar la Catalunya del Nord per Flandes amb Felip IV. Trinxeria va continuar liderant la dèbil guerrilla nord-catalana i es dona per cert que va morir durant una incursió guerrillera en algun punt de la Catalunya Nord, l'any 1689.

Una frontera imposada

Les conseqüències del Tractat dels Pirineus no es reduïren només a la política d'anihilació lingüística contra la llengua catalana a les comarques del nord, sinó també a nivell de vertebració territorial. Eva Serra reflexiona: "Espanya va construir un ample de via de trens diferent del d'Europa, la qual cosa suposava i suposa un reforçament d'aquesta frontera que divideix un mateix poble. Caldria pensar a fons sobre l'origen diferent de l'ample de via espanyol. D'altra banda, no hi ha cap servei públic que faciliti un trasllat quotidià ràpid i eficient per fer el trajecte Barcelona-Perpinyà o Girona-Perpinyà. Per aquest trajecte a vegades esdevé tota una aventura".

CORRELLENGUA 2009

CASTELLBISBAL. Del 15 al 18 d'octubre.
Dijous 15: Projectió del film *Estimat Amades*, presentat per Raül Contel.
Divendres 16: Presentació de Castellbisbal Decideix, Plataforma per la Consulta per la Independència. Dissabte 17: Segona Trobada de Besties de Foc. A la nit, sopar popular i concert amb Tres Fan Ball. Diumenge 18: Mostra d'entitats, xocolatada, presentació de la Campanya Televisió sense Fronteres i lectura el manifest del Correllengu.
SANT JUST DESVERN. 17 d'octubre.
Al Casal de Joves: Dinar popular, espectacle infantil, activitats, cultura popular i concert amb Xeix i Ambàukatunbàbia.
CASTELLÓ D'EMPÚRIES. 17 d'octubre.
Xerrada col·loqui: *El català i la cultura catalana a la Catalunya Nord*.
Exposició, botifarrada amb seques i concert amb Direcció Prohibida, Deskarats i Gresca Catalana.
ARBECA. 24 d'octubre.
Centre recreatiu: Concert amb Bass 730, Dijous Paella, Tse Tse i Eskac i Mat.
SANTS, HOSTAFRANCS I LA BORDETA (Barcelona). 24 d'octubre.
Activitats de cultura popular i tradicional, construcció del mosaic del Correllengu, exposició sobre el restabliment del monument de les Quatre Columnes de Montjuïc (obra de Puig i Cadafalch), lectura del manifest del Correllengu a càrrec de Víctor Alexandre i concert amb Splac i Miquel del Roig.